

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ- РЕСУРСІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Дипломна робота із соціальної роботи
(освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр»)
студентки 7 курсу 72 групи
галузі знань:

0101 Педагогічна освіта

напряму підготовки:

231 Соціальна робота

Бабенко Катерини Леонідівни

Керівник:

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри соціальних технологій

Ситняківська С. М.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук,

завідуюча кафедрою природничих та

соціально-гуманітарних дисциплін КВНЗ

“Житомирський інститут медсестринства”

І. М. Круковська

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ВІРТУАЛЬНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ.....	11
1.1. Соціальний аспект Інтернету та Інтернет-ресурсів.....	11
1.2. Соціальні функції Інтернету та Інтернет-ресурсів.....	34
Висновки до розділу 1.....	45
РОЗДІЛ 2. ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ.....	47
2.1. Сутність та роль Інтернет-ресурсів у професійній діяльності соціальних працівників.....	47
2.2. Пошук інформації у мережі Інтернет та найпопулярніші Інтернет- ресурси для соціальних працівників.....	54
2.3. Функціональні особливості використання Інтернет-ресурсів у професійній діяльності соціальних працівників.....	62
Висновки до розділу 2.....	69
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ.....	73
3.1. Програма емпіричного дослідження використання Інтернет-ресурсів студентами та соціальним працівниками в професійній діяльності.....	73
3.2. Дослідження ставлення, обізнаності студентів та соціальних працівників щодо Інтернет-ресурсів та їх використання у професійній діяльності.....	77
3.3. Порівняльний аналіз зразків Інтернет-ресурсів соціальної сфери на прикладі України та США.....	90
3.4. Інтернет-ресурс – сайт «Кафе соціального працівника» для соціальних працівників.....	150
Висновки до розділу 3.....	161
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	167

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	172
ДОДАТКИ.....	181

ВСТУП

Актуальність дослідження. Останніми роками в Україні стрімкими темпами поширюється Мережа Інтернет. Можна з упевненістю сказати, що «всесвітня павутина» стає невід’ємним елементом життя українського суспільства, без якого тепер неможливе просування вперед фактично в будь-якій галузі пізнавальної та практичної діяльності людини [21]. Нове транснаціональне «середовище буття» потребує соціально-філософського осмислення. Як стверджує генеральний директор фірми «Intel» П. Отелліні, «Інтернет завтрашнього дня представлятиме вам інформацію коли завгодно, як завгодно і де завгодно». Ф. Фукуяма вважає, що Інтернет покликаний перебудувати наше суспільство [50]. За Н. Ейдельманом, суспільство майбутнього – це Інтернет [25].

Інтернет постійно вдосконалюється та розвивається, щороку зростає кількість користувачів. Згідно з результатами дослідження, проведеного компанією “ComScore”, у грудні 2008 р., світова Інтернет-аудиторія складала приблизно 1,07 млрд. осіб. За кількістю користувачів Інтернет – на першому місці знаходиться Китай (179 млн. осіб), на другому місці – США з більш ніж 163-мільйонною Інтернет-аудиторією, на третьому – Японія (60 млн. осіб). Росія посіла 8 місце – близько 29 млн. користувачів. На Європу припадає 28% світової Інтернет-аудиторії – насамперед завдяки Німеччині (3,7%), Об’єднаному Королівству (3,6%), Франції (3,4%) та Італії (2,1%). Активні користувачі складають в цих країнах у середньому від 40% до 60% всього населення, але це не найвищі показники. Серед країн ЄС найбільшою популярністю Інтернет користується в Нідерландах, де зі 100 осіб близько 90 є користувачами. У Норвегії цей показник складає 85 на 100, у Швеції – 80 на 100, у Бельгії – 70 на 100. Найменше у Євросоюзі охоплення населення мережею Інтернет має Греція – 20 на 100. Що ж до України, то вона досі зберігає один з найнижчих в Європі показників доступу населення до Інтернету – у 2008 році він складав 17,8 користувачів на 100 жителів. З іншого боку, наявною є висока динаміка інформатизації країни і зростання вітчизняної Інтернет-аудиторії: наприкінці 2007 р. названа пропорція складала 12

користувачів всесвітньої мережі на 100 мешканців, у 2006 р. – 9 на 100 [18]. За статистикою, Україна за кількістю хостів (комп'ютерів, що мають постійний Інтернет-зв'язок) посідає місце між Індонезією та Колумбією, відстає від Франції у 50 разів, від Бразилії - у 10 разів [40].

Україна поки що помітно відстає від більшості розвинених країн за всіма показниками, які характеризують рівень розвитку і поширення Інтернету в країні, однак спостерігається достатньо висока динаміка зростання. На сьогодні, темпи зростання кількості користувачів Інтернету вже перевищують загальносвітові (40-45% в Україні і 30-35%, відповідно у світі) [35]. Якщо у 2000 році чисельність унікальних користувачів становила 200 тис. чоловік на місяць, то вже в кінці 2009 року їх налічувалося понад 15,309 млн. [23]. У 2009 році типовим доступом до Інтернету став Мобільний Інтернет. Так, якщо в останньому кварталі 2008 року цю технологію доступу обирали лише 9% користувачів, то в аналогічному періоді 2009 року таких стало вже 16%. Інші дрові технології доступу до мережі розвивались досить рівномірно [39].

Ключовими чинниками зростання чисельності вітчизняної Інтернет-аудиторії є досить інтенсивна інформатизація країни. Сегмент послуг комп'ютерного зв'язку, зокрема надання доступу до Інтернет, є найбільш динамічним на вітчизняному ринку зв'язку. Лише у 2008 р. доходи від послуг комп'ютерного зв'язку зросли в 1,5 разів, у тому числі від надання доступу до Інтернету – на 148 % [17]. Разом з цим, уже багато років дуже нерівномірним залишається розподіл користувачів Інтернет по регіонах. Позицію абсолютного лідера, які раніше, продовжує займати Київ – 58,81% загальної чисельності користувачів. Далі, у порядку зменшення частки користувачів, ідуть Одеса, Дніпропетровськ, Донецьк, Харків, Львів, Крим та Запоріжжя (сумарна частка міст-лідерів складає 30,43%). На решту ж регіонів припадає лише 10,24%. Найменша кількість користувачів зосереджена у Чернівецькому (0,27%), Житомирському (0,15%) та Волинському (0,1%) регіонах. Якщо у розвинених країнах зазвичай немає суттєвої різниці між охопленням населення Інтернет-сервісами у місті й на селі, то в Україні в сільській місцевості мешкають лише 10% від загальної кількості користувачів.

Найактивнішими користувачами Інтернету залишаються люди у віці від 16 до 24 років (37%), а найменшу групу складають люди, яким понад 55 років (3%) [23]. Останнім часом, найшвидше кількість регулярних користувачів Інтернету збільшувалася серед вікових груп 34-44 та 45-54 років, де вона зросла на 62 і 63%, відповідно. За даними компанії “Gfk Ukraine”, наприкінці 2009 року 11% українців віком старше 16 років мали вдома комп’ютер, але не користувалися Інтернетом, причому 8% не мали до нього доступу. Це свідчить про значний потенціал для розвитку сфери доступу до Інтернету протягом найближчого часу. Сім відсотків опитаних заявили про наміри підключитись до всесвітньої мережі в найближчі 6 місяців, та ще принаймні 10% остаточно не визначились з цього приводу, а отже не відкидають можливості підключення в найближчому майбутньому. Швидкий ріст користування Інтернетом у віковій групі 34-54 років призвів до збільшення популярності сайтів новин та газет – з 24 до 29% користувачів (у вказаній віковій групі частка користувачів таких сайтів наближається до 40%). При цьому лідером за темпом зростання числа користувачів є соціальні мережі. За рік частка користувачів цього сервісу зросла з 18 до 31% тих, хто має доступ до Інтернет, а кількість загалом – у два рази. Ще однією тенденцією 2009 року є зростання інтересу Інтернет-користувачів до мультимедійного контенту: завантаження музики та фільмів (з 26% до 32%), перегляд он-лайн відео та Інтернет-радіостанцій (з 9% до 14% тих, хто має доступ до Інтернету). Електронна пошта не тільки залишається найпопулярнішим сервісом Інтернету, але й збільшує кількість користувачів – від 43% тих, хто має доступ до Інтернету в четвертому кварталі 2008 року до 52% рік потому [39]. Користуються Інтернетом споживачі найчастіше вдома (84,8%) і на роботі (46,7%), рідше – в друзів, родичів та Інтернет-кафе [23].

Варто зазначити, що Інтернет уже став необхідною складовою життя багатьох українців. Результати дослідження свідчать, що лише 19% опитаних готові легко відмовитися від Інтернету, решта ж користувачів або нізащо не відмовляться від Інтернету (44%), або перестануть користуватися даною послугою у разі, коли не вистачатиме коштів на харчування, одяг та розваги.

Розвиток Інтернету в світі призвів до того, що зараз жодна сфера не розвивається без використання можливостей Інтернету. Можна сказати, що в розвинутих країнах Заходу як маркетингові служби, так і прості споживачі майже повністю дивляться на світ через Інтернет. Інтернет дозволяє одержати необхідну інформацію про культурні цінності, літературні і електронні джерела, про товари, послуги, як знайти координати людини, зробити віртуальну подорож по географічних місцях [46]. Дані досліджень свідчать, що 7% опитаних в Інтернеті заробляють; 16% – заощаджують на покупках; 21% – заощаджують на телефонних дзвінках; 29% – “летять” у мережу подалі від реальності; 52% – скачують музику, фільми, програми; 69% – використовують мережну інформацію для своєї роботи [23]. Технологія-Інтернет є надзвичайно ефективною тому, що не вимагає переміщення людей, використання паперових носіїв інформації і може використовуватись в будь-який час, зручний для споживача. Загалом, для розвитку Інтернету і його застосування в Україні задіяні наразі комерційні фірми – провайдери послуг Інтернету, підприємства, банки, університети. Ринок дуже широкий і кожний з учасників цього процесу вкладає свою долю в розвиток об’єднаної мережі Інтернет в Україні. Потрібно сказати, що характерною особливістю інформаційних технологій є те, що вони дають можливість перескочити етапи поступового розвитку цих технологій, як це відбувалось у країнах, в яких їх винайшли [46].

Інтернет сьогодні має досить стрімкий розвиток та значний вплив на усі сфери життя суспільства. Інтернет та Інтернет-ресурси стали частиною не тільки для здійснення комунікацій, продажів, пошуку інформаційних джерел, а й інструментом у багатьох професійних сферах. Професія соціального працівника потребує постійних контактів, інформаційного поновлення знань та системної роботи. Соціальна робота та соціальні працівники є рушійною ланкою прогресу та стабільності суспільства. Ефективне здійснення соціальної роботи сприятиме позитивній тенденції впливу на суспільство та різних прошарків населення, з якими працює соціальний працівник. Це сприятиме досягненню значних результатів у професійній діяльності соціальних

працівників, тих, хто отримує послуги та відобразатиметься позитивно на соціальній сфері загалом. Саме використання Інтернету та Інтернет-ресурсів дасть змогу розширити межі професійної діяльності соціальних працівників, організувати продуктивну професійну діяльність, надавати допомогу клієнтам, створювати інструментальне та методичне забезпечення.

Проведення нашого дослідження дозволить здійснити аналіз необхідності використання Інтернет-ресурсів у професійній діяльності соціальних працівників та розробити Інтернет-ресурс для соціальних працівників.

Дане питання вивчали: А. А. Безвесильная щодо підготовки працівників соціальної сфери в області інформаційних технологій; Г. В. Боряк про стан і перспективи розвитку мережевих інформаційних ресурсів соціогуманітарних наук; О. І. Васюта щодо професійного становлення фахівця із соціальної роботи; И. А. Липский про технологічний потенціал соціально-педагогічної діяльності; І. В. Пиголенко про Інтернет-технології як засіб формування ціннісних орієнтацій студентства та ін.

Отже, враховуючи актуальність даної проблеми, темою дослідження є: «Методика використання Інтернет-ресурсів у професійній діяльності соціальних працівників».

Об'єкт дослідження – Інтернет-ресурси як елемент соціального феномену Інтернет.

Предмет дослідження – використання Інтернет-ресурсів у професійній діяльності соціальних працівників.

Мета дослідження – дослідити функціональні основи використання Інтернет-ресурсів у професійній діяльності соціальних працівників.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати Інтернет-ресурси віртуальної реальності Мережі Інтернет та їх соціальний аспект.
2. Дослідити використання Інтернет-ресурсів як інструменту в професійній діяльності соціальних працівників.
3. Розробити та презентувати Інтернет-ресурс для соціальних працівників.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань і досягнення мети дослідження було використано такі загальнонаукові методи, як: теоретичний аналіз та систематизація наукових літературних джерел вітчизняних і зарубіжних авторів. Методи емпіричного рівня дослідження включали: інтерв'ювання, що проводилося з метою визначення ставлення та обізнаності щодо використання Інтернет-ресурсів соціальними працівниками; опитування студентів – майбутніх соціальних працівників щодо використання Інтернет-ресурсів у навчальній діяльності; порівняльний аналіз Інтернет-ресурсів соціальної сфери України та Америки, виокремлення спільного та відмінного, плюсів та мінусів.

Практичне значення дослідження: розроблено Інтернет-ресурс для соціальних працівників «Кафе соціального працівника».

Апробація роботи. Результати дослідження опубліковані у збірнику наукових праць: “Методика використання Інтернет-ресурсів у професійній діяльності соціальних працівників” // Актуальні проблеми соціальної сфери : [збірник статей учнів, студентів і викладачів за результатами конкурсних і кваліфікаційних досліджень / за заг. ред. Н. П. Павлик]. — Житомир : Вид-во Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2017. — Вид. 7. — С. 75-78.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (80 найменувань, із них 24 англійською), додатків. Загальний обсяг роботи складає 192 сторінки друкованого тексту та 11 сторінок додатків.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. Інтернет можна вважати соціальним феноменом - елементом віртуальної соціальної реальності. Інтернет-ресурси є елементом Інтернету. Інтернет є універсальним соціокультурним та комунікативним простором, в якому запускаються механізми віртуалізації соціальності, де віртуальність – неминучий соціальний ефект нових технологій. Інтернет-ресурси дозволяють знайти потрібну інформацію та передати її в будь-яку точку світу, в будь-який час, також комунікувати, отримувати та надавати різні послуги, вести бізнес, навчатись, здійснювати професійну діяльність, проводити своє дозвілля, бути в курсі останніх світових подій та тенденцій. Соціальний аспект Інтернет-ресурсів полягає в об'єднанні великої кількості користувачів, їх взаємодії та соціальної організації. За допомогою Інтернет-ресурсів можна створити віртуальний образ власного “Я”. Загалом віртуальна соціальна реальність створює віртуальну людину, яка здійснює віртуальну соціалізацію в Інтернет просторі. Інтернет-ресурси стають невід’ємним елементом соціального життя.

Інтернет та Інтернет-ресурси виконують різні соціальні функції у житті людей. Тут створюється віртуальний простір для реалізації комунікативної функції, тобто спілкування. Також реалізується функція відновлення втрачених соціальних зв'язків, коли люди можуть знайти необхідного користувача Мережі. Інформаційна функція включає обмін, поширення та надання інформації. Розважальна функція полягає в організації та проведенні вільного часу, дозвілля. У Мережі започатковуються та формуються норми поведінки й спілкування серед користувачів, це виявляється у нормотворчій функції. Інтернет-ресурси сприяють реалізації функції самопрезентації та самовираження, адже кожний користувач Мережі може поділитись з іншими власними талантами. Мережа Інтернет здійснює вплив практично на усі сфери суспільства. Проте, існує й негативна сторона Мережі Інтернет та Інтернет-ресурсів, а саме достовірність та контрольованість інформації та діяльності. Основним аспектом використання Інтернет-ресурсів Мережі є забезпечення захищеного доступу та ресурсів користувачам.

Інтернет-ресурси займають важливе місце у професійній діяльності соціальних працівників, з огляду на сучасний світовий розвиток комп'ютерних технологій. Мережа Інтернет надає безліч перспектив для соціальних працівників, що може позитивно вплинути на їх діяльність. Соціальні працівники можуть знаходити необхідну інформацію, обмінюватись нею та досвідом з колегами, комунікувати, підтримувати зв'язок з клієнтами та їх сім'ями, відповідними установами, також підвищувати власний професійний рівень, адже існує безліч можливостей для самостійного розвитку, створювати власні професійні сайти, блоги, сторінки та багато іншого. Використання Інтернет-ресурсів сприятиме ефективності роботи, заощадженні часу, покращенню результатів соціальних працівників. Діяльність соціального працівника спрямована на забезпечення добробуту людини та всього соціуму загалом. Потрібно забезпечити працівників соціальної сфери необхідним інформаційним контентом Інтернет-ресурсів та можливостями. Професію соціального працівника потрібно адаптувати до сучасних технологічних тенденцій, тобто створювати віртуальний простір професійної діяльності.

2. За результатами проведеного дослідження як майбутніх спеціалістів соціальної сфери, так і діючих соціальних працівників щодо їх ставлення, обізнаності та використання Інтернет-ресурсів у навчальній та професійній діяльності, можемо сказати, що Інтернет-ресурси займають значне місце як для фахівців, так і для студентів. Студенти використовують ресурси не тільки в особистих потребах, але і для полегшення процесу навчання. Насамперед, для молоді Інтернет-ресурси є глобальним джерелом інформації. За допомогою Інтернет-ресурсів студенти можуть для себе відкривати нові навчальні та професійні можливості. Для фахівців Інтернет-ресурси є інструментом отримання інформації, її розміщення та обмін. Використовують соціальні працівники Інтернет-ресурси для спілкування з колегами, клієнтами, здійснюють пошук та викладають інформацію, діляться особистим досвідом. Професійна діяльність соціального працівника потребує відповідних змін, щоб мати можливість створювати, впроваджувати та використовувати в своїй діяльності Мережу Інтернет та Інтернет-ресурси. Потрібно будувати

професійний простір онлайн, який сприятиме осучасненню професії, розширить кордони надання професійної допомоги, можливостей організувати її та надавати послуги в режимі онлайн, спілкуватись з клієнтами, колегами, організаціями, службами і т. д. Саме Мережа Інтернет та її ресурси можуть надати такі можливості для розвитку професійної діяльності соціального працівника.

Згідно результатів порівняльного аналізу Інтернет-ресурсів України та США, виокремивши позитивний досвід, можемо зазначити, що для українських соціальних працівників та студентів соціальної роботи можна створювати подібні ресурси, перейнявши американський досвід. Створення загальних професійних ресурсів, де фахівці могли б самостійно розміщувати та використовувати різноманітні ресурси, ділитись думками, спілкуватись, надавати рекомендації, завантажувати професійну літературу та ділитись особистою настільною, документами, створювати професійні кола, публікуватись, проводити дослідження та опитування, організувати конференції, тренінги, семінари, створювати та розміщувати події, поширювати соціальну рекламу та соціально важливі питання. Створювати ресурси для пошуку робочого місця або ж завантаження вакансії. Для студентів виокремили досвід сайту, який готує майбутніх фахівців до вступних екзаменів в університети та співпрацює з ними. Впроваджувати мобільні додатки на сайтах, щоб користувачі могли мати постійний доступ до ресурсів з різних місць. Також для українських ресурсів можна застосовувати мовні можливості, розширювати інформаційний доступ для інших користувачів, спеціальні можливості для користувачів з особливими потребами. Розвивати діяльність соціальних працівників в соціальних мережах, збільшувати кількість користувачів та читачів. Використовувати влоги, впроваджувати їх в діяльність, за допомогою яких можна поширювати знання про соціальну роботу, висвітлювати важливі питання, розкривати сутність професії. Влоги будуть корисними і для студентів соціальної роботи, які можуть ділитись особливостями студентського життя. Блог є ще одним сучасним інструментом, який можна використовувати в діяльності соціальних працівників. За

допомогою блогу можна розміщувати та ділитись інформацією, різноманітними ресурсами, знаходити колег, комунікувати, ділитись професійним та студентським досвідом, залучати суспільство. Створення форуму для соціальних працівників, наприклад щодо пошуку роботи, надасть можливість знайти або розмістити вакансії, включати дані про компанії, організації і т. д., рівень заробітної плати в конкретній установі та загалом по країні, інформацію про місце роботи, відгуки та коментарі людей. Також форум для обговорень, де студенти та соціальні працівники можуть розміщувати питання, які їх цікавлять, обговорювати та коментувати їх, проводити власні дослідження та опитування. В українських електронних журналах можна розміщувати не тільки статті науковців, але й важливі питання, проблеми соціальної сфери, новини, події, корисні ресурси, вакансії, анотації підручників та багато іншого. Позитивним прикладом буде співведення журналу з професійним сайтом. Відеоматеріали будуть корисними як для студентів, так і для соціальних працівників. За допомогою відео можна можна візуалізувати інформацію, викладати лекційні матеріали, історію, про здійснення соціальної роботи, про професію соціального працівника та її особливості, студентське життя, поширювати різні соціальні ролики, соціальну рекламу. Українські ресурси в порівнянні з американськими потребують вдосконалення, наповнення професійним контентом, впровадження в діяльність.

3. За результатами виявленої потреби було розроблено макет сайту «Кафе соціального працівника». Даний сайт стане професійною платформою для діючих соціальних працівників, студентів, які отримують спеціальність «Соціальна робота» та викладачів, які їх навчають. Такий сайт сприятиме популяризації професії, надасть можливість об'єднуватись користувачам, комунікувати, обмінюватись досвідом та інформацією. Широкий вибір рубрик розкриватиме сутність соціальної роботи з різних сторін, допомагатиме в пошуці професійних та навчальних матеріалів, сприятиме розширенню соціальної діяльності в віртуальному просторі. Сайт відкриватиме нові можливості не лише для його користувачів, але й для соціальної роботи загалом.

Таким чином, використання Інтернет-ресурсів у професійній діяльності соціальних працівників та створення професійного простору онлайн, сприятиме розвитку соціальної роботи, практичної діяльності фахівців та студентів, соціальну сферу загалом та привнесе інноваційність, креативний підхід та мобільність у роботі. Разом з тим, подані розробки можуть вдосконалюватись при впровадженні в діяльність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аноприенко А. Я. Опыт создания распределенных моделирующих сред : тр. Междунар. науч.-техн. конф. [«Современные средства автоматизации и компьютерно-интегрированные технологии»], (Краматорск, 11-13 февр. 2003 г.) / А. Я. Аноприенко, В. А. Потапенко. — Краматорск : ДГМА, 2003. — 6 с.
2. Безвесильная А. А. Методика подготовки школьных социальных педагогов в области информационных технологий : автореф. дисс. канд. пед. наук : 13.00.02 “Теория и методика обучения и воспитания (информатика)” / А. А. Безвесильная; Моск. гос. гуманитар. ун-т им. М. А. Шолохова”. — М., 2009. — 23 с.
3. Бек У. Что такое глобализация? / Ульрих Бек; пер. с нем. А. Григорьева, В. Седельника; общ. ред. А. Филиппова. — М. : Прогресс-Традиция, 2001. — 304 с.
4. Биллингтон Дж. Лики России. Страдание, надежда и созидание в русской литературе / James H. Billington; [пер. с англ. О. Алякринского]. — М. : Логос, 2001. — 247 с.
5. Блог [Электронный ресурс] / Вікіпедія. — Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Блог>.
6. Блюмин А. М. Мировые информационные ресурсы : [учеб. пособ.] / А. М. Блюмин, Н. А. Феоктистов. — М. : Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2010. — 296 с.
7. Богданова І. М. Соціальна педагогіка: [навч. посіб.] / І. М. Богданова. — К. : Знання, 2008. — 343 с.
8. Бодрийяр Ж. Система вещей / Jean Baudrillard; [пер. с франц. С. Зенкина]. — М. : Рудомино, 2001. — 224 с.
9. Бокарев Т. А. Оценка эффективности рекламных кампаний в Интернете : докл. на 1 Всерос. конф. [«Интернет-медиа 21 в.»] / Т. А. Бокарев // Маркетинг и маркетинговые исследования в России. — 2000. — № 2. — С. 18–21.
10. Бокарев Т. А. Энциклопедия Интернет-рекламы / Т. А. Бокарев. — М. : ЮНИТИ, 2000. — 416 с.

11. Болюбаш Н. М. Формування професійної компетентності майбутніх економістів засобами мережевих технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. «Теорія і методика професійної освіти» / Н. М. Болюбаш. — Ялта, 2011. — 290 с.
12. Бородаєв Д. В. Веб-сайт як об'єкт графічного дизайну : автореф. дис. канд. мистецтвознав. : 05.01.03 / Д. В. Бородаєв; Харк. держ. акад. дизайну і мистецтв. — Х., 2004. — 20 с.
13. Васюта О. І. Професійне становлення фахівця із соціальної роботи / О. І. Васюта // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. — Чернігів, 2010. — С. 122–125.
14. Веб-форум [Електронний ресурс] / Вікіпедія. — Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Веб-форум>.
15. Веліховська А. Б. Використання мережних технологій у професійній діяльності методистів з природничо-математичних дисциплін закладів післядипломної педагогічної освіти : матер. Міжнар. наук.-метод. конф. [«Сучасний стан природничо-математичної та технологічної освіти : тенденції, перспективи»] / А. Б. Веліховська. — Херсон, 2010. — С.56-59.
16. Вирилио П. Информационная бомба. Стратегический обман / Поль Вирилио; [пер. с франц. И. Окуневой]. — М., 2002. — 192 с.
17. Відділ гуманітарної політики [Електронний ресурс] / Національний інститут стратегічних досліджень. — Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/Monitor/April2009/1.htm>.
18. Інтернет [Електронний ресурс] / Вікіпедія. — Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Інтернет#cite_note-4.
19. Вікіпедія. Вільна енциклопедія [Електронний ресурс] / Вікіпедія. — Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Вікіпедія>.
20. Власенко О. Феноменология телесности в киберкультуре / О. Власенко // Интеллектуальные провинции. — 1999. — № 2.
21. Девтеров І. В. Віртуальність масового суспільства / І. В. Девтеров // Філософ. альманах. — 2011. — № 2.

22. Диагностика мотиваторов социально-психологической активности личности / Н. П. Фетискин, В. В. Козлов, Г. М. Манулов // Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп. — М. : Изд-во Института психотерапии, 2002. — 490 с.
23. Дослідження ринку користувачів Інтернет-послуг в Україні [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/2614/1/185-189.pdf>.
24. Економіка розвитку : [підруч.] / [О. М. Царенко, Н. О. Бей, І. І. Д'яконова, І. В. Сало]. — Суми : ВТД «Університетська книга», 2004. — 590 с.
25. Эйдельман Н. Интернет – общество будущего / Н. Эйдельман // Мониторинг общест. мнения. Экон. и социальные проблемы. — 2006. — № 3.
26. [Какие бывают сайты: классификация и виды Интернет-ресурсов](http://centavrus-opti.ru/kakie-byvayut-sajty-klassifikaciya-i-vidy-internet-resursov.html) [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://centavrus-opti.ru/kakie-byvayut-sajty-klassifikaciya-i-vidy-internet-resursov.html>.
27. Кастельс М. Галактика Интернет / М. Кастельс. — М., 2003. — С. 333.
28. Кастельс М. Становление общества сетевых структур / М. Кастельс // Новая пост-индустриальная волна на Западе: антология : [сборник / под ред. В. Л. Иноземцева] — М. : Academia, 1999. — 631 с.
29. Корабльова В. М. Покоління в полі культури: множинність репрезентацій : [монографія] / В. М. Корабльова. — Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2009. — 180 с.
30. Кривцун О. О. «Використання Інтернет-ресурсів при дослідженні знаків для товарів і послуг» [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vznu/Jur/2011_2_2/054-59.pdf.
31. Кузнецов М. Виртуальная реальность – техногенный артефакт или сетевой феномен? / М. Кузнецов // Виртуалистика: экзистенциальные и эпистемологические аспекты. — М. : Прогресс-Традиция, 2004. — С. 62–90.
32. Кузь О. Репрезентації суб'єктивності в пост сучасності : [монографія] / О. Кузь. — Х. : ФОП Лібуркіна Л. М.; «ІНЖЕК», 2010. — 312 с.

33. Липский И. А. Технологический потенциал социально-педагогической деятельности / И. А. Липский // Педагогика. — 2004. — № 9. — С. 34–42.

34. Маркова Т. В. Інформаційно-комунікативне середовище як засіб підвищення майстерності педагога / Т. В. Маркова // Андрагогічний вісник: Наукове електронне періодичне видання. — Вип. 5. — 2014. — С. 191-197.

35. Мережа, у якій ми живемо [Електронний ресурс] — Режим доступу : https://dt.ua/ECONOMICS/merezha_u_yakiy_mi_zhivemo.html.

36. Морріс М. Інтернет як мас-медіа / М. Морріс, С. Оган // Журнал комунікації. — 1996. — № 1.

37. Пиголенко І. В. Інтернет-технології як засіб формування ціннісних орієнтацій студентства на шляху до інформаційного суспільства : автореф. дис. канд. філософ. наук : 09.00.10 / І. В. Пиголенко; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. — К., 2007. — 20 с.

38. Проблеми неагтивного впливу Інтернету на молодь [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://electric.org.ua/old/copypaste/problemy-nehativnoho-vplyvu-internetu-na-molod.html>.

39. Публікація від Виконавчої адміністрації. Криза не завадила популяризації Інтернету в Україні [Електронний ресурс] / Асоціація підприємств інформаційних технологій України. — Режим доступу : <http://apitu.org.ua/node/1359>.

40. Ринок Internet-послуг в Україні [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://library.if.ua/book/97/6733.html>.

41. Родин А. В. Коммуникационное пространство: морфология и трансформация / А. В. Родин // Studium. — 2008. — Т. 6. — № 1. — С. 1-16.

42. Сисоєнко Н. А. Використання ресурсів мережі Інтернет у діяльності вчителя : матер. Міжнар. наук.-метод. конф. [«Сучасний стан природничо-математичної та технологічної освіти: тенденції, перспективи»] / Н. А. Сисоєнко. — Херсон, 2010. — С. 320-322.

43. Скакалюк О. О. Формування і розвиток інформаційно-освітнього середовища сучасного навчального закладу [Електронний ресурс] — Режим доступу : http://www.confcontact.com/2014-alyansnauk/pe4_sakalyuk.htm.
44. Словінська О. Д. Вебінар як різновид електронної веб-конференції та його місце в комбінованому навчанні / О. Д. Словінська // Вісник Житомирського державного університету. — 2014. — Вип. 1 (73). — С. 150-154.
45. Соціологія інтернету [Електронний ресурс] / Вікіпедія. — Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Соціологія_інтернету.
46. Статистика розвитку Мережі Інтернет [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://webi.com.ua/ua/article/statistika-razvitiya-seti-internet/>.
47. Телебачення: кращі українські і світові телеканали [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://poltava.volia.com/tv>.
48. Топ 25 сайтів за охопленням інтернет-аудиторії України – структура та динаміка [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://infolight.org.ua/content/top-25-saytiv-za-ohoplennyam-internet-audytoriyi-ukrayiny-struktura-ta-dynamika>.
49. Філатова О. Г. “Інтернет як мас-медіа” // Актуальні проблеми теорії комунікації : [збірник наук. праць]. — М., 2004.
50. Фукуяма Ф. Великий разрыв / Фрэнсис Фукуяма; [пер. с англ. А. В. Александровой]. — М. : ООО «Издательство АСТ», 2003. — 474 с.
51. Функції блогів на сайтах українських Інтернет-ЗМІ [Електронний ресурс] — Режим доступу : http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/1011/1/Tonkikh_Functions_of_blogs.PDF.
52. Хміль Н. А. Основні напрями використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності психологів / Н. А. Хміль, О. М. Крутько // Вісн. Луган. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки. — 2010. — № 17 (204). — С. 209–215.
53. Чугунов А. В. Российская интернет-аудитория в зеркале социологии / А. В. Чугунов. — СПб. : Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2004.

54. Шрайберг Я. Л. Библиотеки и интернет: единство и борьба противоположностей и загадочные перспективы в изменяющейся социокультурной и информационной среде : ежегод. докл. конф. [«Крым»] / Я. Л. Шрайберг. — М., 2014. — № 10. — С. 5–51.

55. Шюц А. Формирование понятия и теории в общественных науках / А. Шюц // Американская социологическая мысль. — М., 1996. — 524 с.

56. A Brief History of Cyberspace Mark Pence // ZDNet. — 1995.

57. Card J. J. Development of online suites of social science-based resources for health researchers and practitioners [Электронный ресурс] — Режим доступа : <http://archive.socio.com/digitized-publications/Paper-2006-SSCOMPR-Development-of-Online-Suites-CaKu.pdf>.

58. Cha Y. S. All that glitters is not gold: Examining the perils of collecting data on the Internet : International Negotiation, 2005. — P. 115–130.

59. Downes Stephen. Connectivism and Connective Knowledge. Essays on meaning and learning networks / Stephen Downes // Attribution-NonCommercial-ShareAlike CC BY-NC-SA. — 2012. — 601 p.

60. Finn J. An exploration of helping processes in an online self-help group focusing on issues of disability. Health and Social Work. — 1999. — P. 220–231.

61. Giffords E. D. Social work on the Internet: An introduction. Social Work, — 1998. — P. 243–251.

62. Gonchar N. Living in cyberspace: Recognizing the importance of the virtual world in social work assessments / N. Gonchar, J. R. Adams // Journal of Social Work Education. — 2000. — P. 587–596.

63. Marziali E. Caring for others: Internet videoconferencing group intervention for family caregivers of older adults with neurodegenerative disease. The Gerontologist / E. Marziali, P. Donahue. — 2006. — P. 398–404.

64. Meier A. Offering online support via the Internet: A case study of an online support group for social workers / A. Meier // Journal of Technology in Human Services. — 2000. — P. 237–266.

65. McLuhan M. The Gutenberg Galaxy: the making of typographic man / M. McLuhan. — Toronto Canada : University of Toronto Press, 1962.

66. National Association of Social Workers. Social work awakening to technology. NASW News [Электронный ресурс] — Режим доступа : <http://www.socialworkers.org/pubs/news/2004/04/default.asp>.
67. National Association of Social Workers & Association of Social Work Boards. NASW & ASWB standards for technology and social work practice [Электронный ресурс] — Режим доступа : <https://www.aswb.org/wp-content/uploads/2013/10/TechnologySWPractice.pdf>.
68. Panos P. TechNotes—The Internet archive: An end to the digital dark age / P. Panos // Journal of Social Work Education. — 2003. — P. 343–347.
69. Parker-Oliver D. Social work informatics: A new specialty. Social Work / G. Demiris, D. Parker-Oliver. — 2006. — P. 127–134.
70. Perron B. Online support for caregivers with a mental illness / B. Perron // Psychiatric Rehabilitation Journal. — 2002. — P. 70–77.
71. Perron B. Online groups and social work practice. The encyclopedia of social work with groups / B. Perron, T. J. Powell. — Binghamton, NY : Haworth, 2006. — P. 311–313.
72. Radin P. “To me, it’s my life”: Medical communication, trust, and activism in cyberspace // Social Science & Medicine. — 2006. — P. 591–601.
73. Rochlen A. B. Online therapy: Review of relevant definitions, debates, and current empirical support / A. B. Rochlen, J. S. Zack, C. Speyer // . Journal of Clinical Psychology. — 2004. — P. 269–283.
74. Salem D. A. Mutual help goes on-line / D. A. Salem, A. G. Bogat, C. Reid // Journal of Community Psychology. — 1997. — P. 189–207.
75. Skinner A. Counseling and the Internet / A. Skinner, J. Zack // American Behavioral Scientist. — 2004. — P. 434–446.
76. Status Report on European Telework: Telework 2010, European Commission Report [Электронный ресурс] — Режим доступа : <http://www.eto.org.uk/twork/tw2010eto>.
77. Stofle G. Treating addictions on the Internet: Can it be done? A dialogue / S. Harrington, G. Stofle // Journal of Social Work Practice in the Addictions. — P. 85–92.

78. Suler J. R. The future of online clinical work / J. R. Suler // Journal of Applied Psychoanalytic Studies. — 2002. — P. 265–270.
79. Valkenburg P. M. Online communication and adolescent well-being: Testing the stimulation versus the displacement hypothesis / P. M. Valkenburg // Journal of Computer-Mediated Communication [Электронный ресурс] — Режим доступа : <http://jcmc.indiana.edu/vol12/issue4/valkenburg.html>.
80. Walters S. Wired for wellness: Interventions for addressing college drinking / S. Walters, T. Miller, E. Chiauzzi // Journal of Substance Abuse Treatment. — 2005. — P. 139–145.